

originalno in izredno številno ilustrativno delo v Našem svetu od leta 1951 do 1961. Ilustriral je številne učbenike za gluhe in slabovidne učence in prekrasno opremil Jurčičevo zgodbo Kozlovska sodba v Višnji gori (MK, 1950) ter vodil mlade risarje po številnih ilustracijah v že omenjenem zavodnem glasilu Naš svet. V rokopisu v tušu je ostal za tisk bogato in domiselno ilustrirani Cankarjev Martin Kačur.⁵

Sedanji ravnatelj zavoda v Portorožu, ki je nekaj let deloval na tem zavodu, Janko Blažej, je pisal o uspehih verbotonalne metode v Specialni školi, skupaj z nekdanjim direktorjem našega zavoda Vinkom Ukmarjem. Janko Blažej je sodeloval s prispevki v Specialni školi, v Prosvetnem delavcu, v Delu v Jeziku in slovstvu, s članki, ki zadevajo predvsem govor in fonetiko. Poleg tega je bil tudi soavtor knjige, potopisa o Himalaji. Kot recenzent učnih knjig za gluhe in kot predavatelj na PA je imenovani tudi znan. Najnovejši čas je narekoval izdajo novih učbenikov, zlasti beril za gluho mladino. Tako so sodelovali kot avtorji novih beril sledeči zavodni delavci: Slikanici za predšolske otroke (avtorja Emil Ulaga, Cvetka Uranker), Prvo berilo (avtor Emil Ulaga), Drugo berilo (avtor Zdravko Omerza), Tretje berilo (avtorja Anton Uranker — Bogo Jakopič), Četrto berilo je izšlo v zveznem merilu: priredila sta ga Bogo Jakopič in Stanko Kavčič.

Poleg navedenega izdaja zavod oz. pionirska organizacija na zavodu glasilo Naš prijatelj. Glasilo ureja uredniški odbor, čigar člani so: Emil Ulaga, Bogo Jakopič in Metka

Picelj. Razne tehtne razprave iz defektologije, vzgoje in izobraževanja gluhih so v defektoloških zbornikih. (Kotor 1962, Murter 1967, 1968, 1969) s prispevki: Marjane Lunder, Emila Ulage, Marije Lipužič, Marije Ravnikar in Romana Zupančiča.

Upanje je, da bodo prihodni sodelavci zavoda, ki so se ukvarjali in se še ukvarjajo s strokovnim delom na zavodu in pišejo ustrezne članke kakor tudi članke in knjige, ki neposredno ne zadevajo surdopedagoškega področja, izpopolnili svojo dolžnost do skupnosti tudi v bodoče, saj vemo in čutimo, »da kar more, to mož je storiti dolžan«.

Poleg zavodnih sodelavcev, ki sedaj ustvarjajo in pišejo na zavodu, pa ne moremo niti mimo tistih, ki tudi pomagajo zavodu z vzgojo in izobraževanjem naših strokovnjakov na Pedagoški akademiji ali pa na Visoki defektološki šoli v Zagrebu. Že dolgo časa je tradicija, da daje naš zavod zaslužne pedagoge kot predavatelje na Pedagoški akademiji. Med njimi naj omenimo Grma, Ermenca, Ulago, Zakovška, Kmetca, Omerzo, Lipužičevo in Blažaja.

OPOMBE

1. V. Stanič, Gefühle eines Taubstummen vorgetragen bei Gelegenheit der am 9. September 1844 abgehaltenen Prüfung der Taubstummen.
2. Več o tem SBL, IV, Ljubljana 1932, str. 514.
3. Naš svet 1951—1961. Naš prijatelj 1969.
4. Mi računamo, Beograd 1962.
5. I. Cankar, Martin Kačur, knjiga velikega formata 40 x 30 cm, ilustriral F. Kunaver (rokopis).

I. ENART MRAVLJA = LEONHARDUS FORMICA

PRIMOŽ SIMONITI

V pričujočem zapisku naj mi bo dovoljeno na kratko opozoriti na življenje in delo Lenarta Mravlje (Mraula, Maraula), za Slove-njegradčanom Matevžem Cerdonisom in Koprčanom Jernejem Pelušičem (Pelusius), ki sta delovala še v 15. stoletju v Padovi oziroma v Benetkah, menda prvim zgodnjim tiskarjem slovenskega rodu. Za njegovo »slovensko« in »dunajsko« dobo je na voljo sorazmerno veliko podatkov, oboje je treba le povezati. Zato naj na kratko povzamem:

Rodil se je v petdesetih letih 16. stoletja na Kranjskem — po Kidriču v Ljubljani, po Ca-

stleju v Rihenberku (Reiffenbergasch?) — se šolal v Ljubljani in se zdel kot bister in glasbeno nadarjen fant (menda je znal na pamet vse slovenske pesmi, ki so jih peli slovenski protestantje), primeren za pomoč pri tiskanju slovenskih in hrvaških knjig v Ungnadovem biblijskem zavodu v Urachu, kamor so ga poslali leta 1563. Tu je kot tiskarski pomočnik res sodeloval pri tisku Klombner-Juričičeve pesmarice (1563) in Trubarjeve Cerkovne ordninge (1564) ter vrste hrvaških knjig. Ko je delo v zavodu po Ungnadovi smrti zamrlo, je najprej delal pač v Morhar-

tovi tiskarni v Tübingenu, kjer se je 1566 vpisal kot »typographus« v univerzitetno matriko, nato pa verjetno pri tiskarju Johannu Burgerju v Regensburgu sodeloval pri tisku Kraljevih slovenskih in Konzulovih hrvaških knjig. Bržkone že 1575 se je vrnil v Ljubljano in se zaposlil v prvi tiskarni na slovenskih tleh, pri Janezu Mandelcu. Ob pripravah za natis Dalmatinove Biblije so ga predvideli za sodelovanje pri tiskanju tega zahtevnega dela v kaki tuji tiskarni, kjer naj bi nadzoroval tisk, razlagal slabo čitljiva mesta v rokopisu in razvrščal sholije in konkordance, za kar je bilo znanje jezika nujno potrebno. In res je spomladi 1583 odšel z Dalmatinom in Bohoričem v Wittenberg, kjer so pod konec leta dokončali tiskanje Biblije. Marca 1584 je bil pri obračunu še v Ljubljani. Odtlej pa o mladem tiskarju na Slovenskem ni več slišati.

Tedaj se začena njegova »dunajska« doba. Tu je namreč latiniziral ime in priimek v Leonhardus Formica in nekaj let zapored služil kot pomočnik pri tiskarju Michaelu Apfflu, se po njegovi smrti 1588 osamosvojil, od Apfflove vdove 1590 odkupil tiskarno in kot univerzitetni tiskar preselil officino v burso Pri jagnjetu (Bursa Agni, Lammburse). Kot je bilo v navadi, se je postrani ukvarjal tudi s knjigotrštvom. Zanimivo je, da mu je univerza 1596 zagrozila z izgonom, ker je ponatisnil neko krivoversko knjigo, zato se je v prihodnje očitno rajši izogibal konfliktom z oblastmi in tiskal knjige, ki mu niso ogrožale eksistence. Tako je lahko postal tudi dvorni in stanovski tiskar. Do smrti leta 1605 je pridno tiskal: danes je ugotovljenih vsega 65 del. Med njimi je treba poleg nekaj uradnih objav in manjših tiskov (koledarjev in letakov — Zeitungen) omeniti vrsto učbenikov, ki so jih izdali profesorji z univerze, pa tez za dispute, priložnostnih pesniških izdaj in nabožnih (jezuitskih) spisov, pridig ipd. posebno

pozornost pa zasluži nekaj njegovih glasbenih tiskov: že njegov prvenec prinaša maše, ki jih je zložil Tirolec Blasius Amon, (Quatuor missae, 1588), kasneje pa se pridružita še dvorna muzika Aegidius Bassengius (Moteti, 1591) in Lambert de Sayve (Teutsche Liedlein, 1602). Izmed obsežnejših del naj omenimo nemški prevod Verböczyjevega pravniškega dela (Tripartitum opus juris Hongarici, 1599). Lenartovi tiski so zvečine latinski, precej je nemških, nekaj pa celo madžarskih.

V impresumu enega samega tiska (Zwo Neue Zeitungen, 1599) je imenovan neki »Johann Formick«, morda Lenartov brat. Lenart sam je imel v zakonu z Margareto, hčerjo nekega dunajskega črkorezca, sina in hčer. Po njegovi smrti je vdova vodila officino do leta 1614 (ugotovljeni so samo 4 naslovi), z letom 1615 pa jo je prevzel sin Matevž, ki je do svoje smrti 1639 natisnil vsaj 98 knjig. Matevževa vdova Marija je nadaljevala možovo delo (6 naslovov), a že 1640 se je z njo oženil poljski priseljenec Matthaues Cosmerovius, združil officino Mravljevih s svojo tiskarnico in postal s tem začetnik znane dunajske tiskarske rodbine, ki je delovala pod tem imenom tja do leta 1715.

OPOMBE

1. Branko Berčič, Tiskarstvo na Slovenskem. Ljubljana 1968, str. 42—43. — 2. Eduard Castle, Geschichte einer Wiener Buchdruckerei 1548—1948. Wien 1948, str. 55—65, 163—164, 203—206. — 3. France Kidrič, v: Slovenski biografski leksikon II. Ljubljana 1933—1952, str. 159. — 4. Helmut W. Lang, Die Buchdrucker des 15. bis 17. Jahrhunderts in Österreich. Baden-Baden 1972 (Bibliotheca bibliographica Aureliana 42), str. 55 do 58, 60. — 5. Anton Mayer, Wiens Buchdruckergeschichte 1482—1882 I. Wien 1883, str. 176 do 185, 193—194, 214—223, 231—232 (z bibliografsko navedbo vseh tiskov, nekaj dopolnil prinaša Castle.)

